

stichting werkgroep
milieubeheer rhenen

2000 nr. 1

NIEUWSBRIEF

Inhoud:

Jaarvergadering WMR
Overzicht WMR activiteiten in het afgelopen jaar
Kringloopcentrum Veenendaal
Klein 'wit en bruingoed' terug naar de winkel
Kwintelooyen, een bijzonder gebied!
Monitoring en onderzoek Kwintelooyen
Laat Rhenen niet verstenen
Platform Duurzaam Rhenen
Lokale Duurzaamheids Spiegel
Nieuwe Landelijke Discussie

Als losse bijlage: **Inventarisatie donateur-behoeften**

Bij deze nieuwsbrief treft u een los formulier aan; bedoeld om de meningen van onze donateurs te inventariseren en om meer donateurs te betrekken bij de uitvoering van het stichtingswerk.

Wij verzoeken u vriendelijk hiervoor enkele minuten vrij te maken en ons uw wensen/belangstelling kenbaar te maken. **Graag retourneren** bij een van *bovenstaande adressen of, voorzien van een postzegel, naar ons postadres te zenden!*

Van de Penningmeester

Het financieel jaarverslag van 1999 ligt ter inzage tijdens de jaarvergadering van 11 april a.s..
Uw donatie zien we graag tegemoet. Hiertoe kunt u gebruikmaken van de bijgevoegde acceptgiro.

Nel Terpstra.

Voorzitter:	Dirk Prins,	Asterstr. 3,	3911WE Rhenen,	tel: 0317 614282
Secretaris:	Piet van Klaveren,	Rijksstraatweg 251,	3921AH Elst	tel: 0318 472304
Penningm.:	Nel Terpstra,	Vogelenzang 25,	3911AR Rhenen,	tel: 0317 615509
Redactie:	Paula Goudzwaard,	Duistereweg 18,	3911AK Rhenen,	tel: 0317 612482

Postadres: Stichting WMR, Postbus 67, 3910AB Rhenen
Postgiro: 2911077 t.n.v. penningmeester WMR, Rhenen.

Jaarvergadering W.M.R.

11 APRIL 2000

De Werkgroep Milieubeheer Rhenen nodigt u uit voor haar jaarvergadering op 11 april in restaurant 't Viaduct' (bovenaan bij het NS-station)

De zandgroeve Dikkenberg, ofwel Kwintelooyen wordt deze avond volop belicht.

19.45 uur	gaat de zaal open en wordt u ontvangen met koffie
20.00 uur	openingswoord door de voorzitter
20.10 uur	inleiding over de ontwikkeling van flora en fauna in Kwintelooyen. Aan de hand van dia's zal Dirk Prins u een beeld geven van de natuurwaarden. De WMR zal dit jaar in samenwerking met de KNNV (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging), afd. Wageningen e.o., inventarisaties uitvoeren. Onze secretaris, Piet van Klaveren coördineert dit onderzoek. Het hele gebied zal onderzocht worden op planten, mossen, vogels, amfibieën, sprinkhanen, wespen en vlinders.
20.50 uur	pauze
21.05 uur	Peter Stryland, beheerder van Kwintelooyen, het Recreatieschap Utrechtse Heuvelrug, Vallei – en Kromme Rijngebied, belicht het huidige beheer aan de hand van het nieuwe beheersplan opgesteld voor Kwintelooyen. Dit plan voorziet in grote lijnen in een zonering van het natuurgedeelte en het recreatiegedeelte. Tevens zal er gelegenheid zijn om vragen te stellen.
22.00 uur	sluiting

Drie keer "Goed nieuws voor het milieu"

Kringloopcentrum Veenendaal

Met ingang van 2000 wordt het Rhenens grof vuil zo mogelijk hergebruikt!

Als u spullen heeft, behalve bouwpuin, die niet in de grijze klike kunnen, is een telefoontje naar tel.: 0318 522054 genoeg. Bij u aan huis wordt het grof vuil binnen 4 dagen afgehaald en geselecteerd. De spullen die hergebruikt kunnen worden, blijven in de Kringloopwinkel. Sommige worden opgeknapt en daarna tweede hands verkocht. Het "echte"afval gaat door naar het verlaadstation in Veenendaal en vandaar verder naar de vuilverbranding.

Ons milieu is gebaat bij hergebruik en het verschafft aan de kringloopwinkel arbeidsplaatsen.

Klein "wit en bruingoed" terug naar de winkel

In ons land worden per jaar >8 miljoen kleine wit-en bruingoed apparaten afgedankt.

Omdat veel onderdelen van klein huishoudelijke elektrische-apparaten kunnen worden hergebruikt, mogen die ingeleverd worden alwaar ze gekocht werden of waar men ze nieuw aankoopt. Bij de aanschaf van een nieuw apparaat betaalt u een kleine verwijderingsbijdrage (± f 2,- tot f 9,-).

Subsidieregelingen op apparaten en energiebesparende maatregelen

De ministers van Economische Zaken; Financien; Volkshuisvesting en Milieu VROM, hebben in totaal 20 miljoen gulden beschikbaar voor energiebesparende maatregelen. Alle huishoudelijke apparaten die voorzien zijn van een z.g. A-Label komen voortaan voor een fikse premie in aanmerking. De formulieren hiervoor liggen in de winkel. U deelt niet alleen mee in de energiebespaarpot, maar bespaart tevens gas- en of elektraverbruik. Zodoende wordt het CO2 gehalte in de atmosfeer teruggedrongen.

Voor vragen en of opmerkingen, Werkgroep Milieubeheer Rhenen. Wil Schulte.

Overzicht WMR activiteiten in het afgelopen jaar

Zoals gebruikelijk in het voorjaarsnummer volgt hier een overzicht van de belangrijkste zaken, waarvoor wij ons ingezet hebben.

- De Palmerswaard: het wachten is op de uitspraak van de Raad van State in de bodemprocedure. Intussen is het tijdstip bekend van de zitting van de Raad van State: dinsdag 16 mei om 11u.30!!! Op onze vorige jaarvergadering getuigden we onder grote belangstelling van de hoge natuurwaarden (planten, vogels, enz.) die zich in de uiterwaard sinds de ontkeiingen hebben ontwikkeld. Een grote ontzanding blijft funest. Hoe er met de toepassing van de Vogelrichtlijn wordt gesjoemeld, is eveneens een van onze aandachtspunten.
- Ook de padden kregen onze aandacht; enkele honderden zijn in maart, langs de noordzijde van de Utrechtsestraatweg, voor verplettering door de auto's behoed.
- De Lokale Agenda 21 heet nu: Platform Duurzaam Rhenen en een aantal organisaties doet er aan mee, o.a. de kerken en Ouwehand. Ook de gemeente gaat participeren, via het Milieucommunicatieplan, dat door twee nieuw aangestelde ambtenaren nu handen en voeten krijgt, ook richting scholen, woonwijken, enz.
- De adviesgroep Groen, met deelname van WMR, IVN (Instituut voor Natuurbeschermingseducatie), KNNV (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging), LTO (Land- en Tuinbouw Organisatie) en de Gemeente, vergaderde 2 x. Vooral het "bomenbeleid" van de gemeente is voor veel kritiek vatbaar, maar de Adviesgroep kan hier kennelijk weinig aan veranderen. Het kapvergunningenbeleid deugt eigenlijk niet en bij al die huizenbouw wordt de kap van bomen niet gecompenseerd en het Groenstructuurplan niet serieus genomen. Veel bomen worden bovendien beschadigd bij allerlei werkzaamheden.
- Bestemmingsplan Buitengebied: het (deels ons) beroep t.a.v. de Partiële herziening is niet ontvankelijk verklaard, daar de Stichtse Milieu Federatie in de procedure te laat betaalde.....
- De Wildernis: door het voorgaande punt is het beroep tegen de illegale handel- en kweekkassen in het hartje Binnenveld ook verzwakt.
- Rhenendael: bij de vervolgpcedure blijven we aandringen op bosaanplant op de plaats van het voormalige Julianaziekenhuis in plaats van de bouw van luxe appartementen. Dit is hoognodig met het oog op de nog nooit uitgevoerde compensaties van de vele bomenkap voor huizenbouw.
- Verlengde Oude Veenendaalseweg (VOV) en Hessing: deze worden door de gemeente in onderlinge wisselwerking aangewend, maar de rechtsgang is nog niet afgerond. T.a.v. Hessing verschijnen we in maart voor de Commissie bezwaar- en beroepschriften. Om te beginnen is deze woningverdichting al in strijd met het Groenstructuurplan, enz. In Elst is de woningverdichting aan de Noordrand wel teruggefloten!
- Dierentuin Ouwehand: de vergunning voor de bouw van een zeearendenkooi met 30 m hoge palen en een paar m lagere netten is verleend en dat zal toch de nodige impact op het landschap van de Grebbeberg hebben, maar er is in elk geval 5 m van de oorspronkelijke hoogte afgegaan.
- Binnenveld: de ontwatering is vooral 's winters onnatuurlijk diep, maar ooit (helaas over vele jaren) moet het toch mogelijk zijn dat er weer een ouderwets rijke natuur aan beide zijden van de Grift komt.....?! (Bij Rhenen oostelijk van de Maatsteeg.)
- Kwinteloijen: hierover staan in deze Nieuwsbrief enkele uitgebreidere bijdragen, waarnaar ik verwijs. Bovendien is onze jaarvergadering er aan gewijd; iedereen is van harte welkom op 11-4.
- R.U.L.-overleg, dit is een jaarlijkse informatie-uitwisseling tussen Het Utrechts Landschap en WMR, IVN, (Instituut voor Natuurbeschermingseducatie), KNNV (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging) en STUR (Stichting Uiterwaarden Rhenen) over het beheer in de diverse natuurgebieden. O.a. bermbeheer Grebbedijk, uitbaggeren grachten Nudafortjes, broedvogelinventarisaties van De Blauwe Kamer (69 soorten), Grebbeberg (van 46 naar 51 soorten) en Plantage W. III (van 31 naar 38 soorten), fietspad onderlangs (de oversteek van de runderen en paarden is eindelijk geregeld!), Laarsenberg (graften, kooi Ouwehand, verdere terugkeer van de roggeakkers!), enz.
- De aanleg van de loswal bij Remmerden is gelukkig nog onzeker; er was indertijd een groot protest van de inwoners van Elst, die de passage van vrachtauto's niet zo zien zitten.
- Bij Elst is toch nog een aantal keren wilgen geknot!

De voorzitter.

Kwintelooyen, een bijzonder gebied!

In deze Nieuwsbrief wijden we speciale aandacht aan de zandgroeve Dikkenberg, beter bekend onder de naam Kwintelooyen.

Er zijn twee redenen dit te doen:

1. Recentelijk is door de beheerder, het Recreatieschap Utrechtse Heuvelrug, Vallei- en Kromme Rijngebied, een beheerplan voor dit gebied opgesteld. De WMR heeft commentaar geleverd bij het concept.
2. De WMR gaat dit jaar in samenwerking met KNNV Wageningen het gebied op zijn natuurwaarden inventariseren. Iets wat circa 15 jaar geleden ook gebeurde en nu nodig herhaald moet worden, mede gezien de start van het nieuwe beheerplan.

In dit eerste artikel staan we vooral stil bij de historie van het gebied, het recreatieve gebruik en de eerder aangetroffen flora en fauna. Piet van Klaveren zal in zijn bijdrage uitleggen wat en hoe we gaan inventariseren, mede in relatie tot de beheerplannen.

Sinds de dertiger jaren hebben in dit gebied, dat ligt op de noordoostflank van de Heuvelrug op Rhenens grondgebied aan de Oude Veense Grintweg 3 km ten noordwesten van Rhenen en 2 km zuidelijk van Veenendaal, afgravingen plaatsgevonden. Aanvankelijk gebeurde dit min of meer ongecontroleerd, tot in 1950 een officiële concessie werd uitgegeven. Het zand is maximaal tot een diepte van 6 à 7 meter +NAP afgegraven, waarbij ook een plas ontstond die vermoedelijk in contact staat met het grondwater maar toch ook vooral reageert op de hoeveelheid neerslag. Tijdens het graven werden de diverse afzettingen en gelaagdheden van de stuwwal zichtbaar en het zogenaamde geologisch monument in het midwest gedeelte is expres gespaard gebleven om van de voormalige rivierafzettingen van grind, zand, leem en klei getuige te kunnen blijven. Echter, die gelaagdheid is al snel minder zichtbaar geworden door erosie, plantengroei en beklimming door recreanten.

Dat deze groeve ook in archeologisch opzicht heel bijzonder is, weet lang niet iedereen. In het boek "Verleden land, Archeologische opgravingen in Nederland" door Bloemers et al. (1981) lezen we dat er duizenden vuurstenen werktuigen zijn gevonden die dateren uit de voorlaatste warmere tussenijstijd zo'n 150.000 à 200.000 jaar geleden, en dat is uiterst uniek voor Nederland en omliggende landen!! In de er op volgende voorlaatste ijstijd (Saale), werden die eenvoudige handwerktuigen eerst overdekt met 7 m grind en zand en vervolgens tesamen met diep gevoren grondlagen in tot 25 m dikke schotsen door de gletsjertongen opgestuwd, gebroken en gekanteld (= de Heuvelrug!). Dwars hier door heen groef men het zand af waarbij meerdere vuistbijlen, afslagen en klingen weer aan het daglicht kwamen en nu in het Rhenens museum: het Rondeel zijn te bewonderen! De mens van toen was mogelijk de Neandertaler, die hier bijna naakt rondliep.

april 1990

De laatste ontzandingconcessie zou uiteindelijk tot een groeve van ongeveer 90 ha moeten leiden, dus tot bijna 1 x 1 km²! Dat werd sommigen toch te gortig: met name de -op het Ministerie in Den Haag werkzame- dr. H.A. Visscher (momenteel museumhouder in Dordrecht) opponeerde op geologische gronden tegen deze te grote hap uit de Heuvelrug en de te grote storting van watervoerende lagen. Dit is bij de Raad van State in 1990 gehonoreerd met een beperking van de oorspronkelijke ontzandingsplannen in de N.W.hoek van het gebied, zodat slechts een kleiner deel van landgoed "De Prattenburg" er in werd betrokken (de andere eigenaren zijn de Erven van der Tak, Dikkenberg, en de Erven Roghair-van Rijn, Kwintelooyen). Na overdracht aan de provincie werd het eerder genoemde recreatieschap beheerder.

In de tachtiger jaren begon de toestand t.a.v. het recreatief gebruik van Kwintelooyen kritiek te worden, tegelijk met het toenemen van de natuurwaarden. In de zandgroeve was recreatie eigenlijk niet toegestaan, alleen al wegens het instortingsgevaar van verse afgravingsgedeelten. Inderdaad raakten er wel eens spelende kinderen bedolven onder het zand en ik herinner me dienaangaande

tenminste één sterfgeval. Toch kwamen er van lieverlee meer wandelaars, zeker toen de huizenbouw van Veenendaal begon te "boomen". De eerste serieuze bedreiging kwam van een "oude bekende" wat betreft de natuuraantasting van Rhenen, namelijk de motorcrossvereniging De Macro met zijn traditionele Hemelvaartcross, die kennelijk als een van de Rhenense "visitekaartjes" wordt beschouwd. Eind zeventiger jaren moest deze weg van de hellingen van de Grebbeberg, want eigenaar Het Utrechts Landschap vond dat uiteraard niet stroken met de hoge natuurwaarden aldaar. Tijdelijk week de motorcross uit naar een steenfabriek-terrein in Lienden, maar ja dat is buiten Rhenen..... Al snel, vanaf 1981, zag men het zandgat als uitkomst, hoewel aanvankelijk als tijdelijk. Toen de cross er elk jaar terug kwam, kwam ook het protest op gang. De spontane natuurwaarden waren snel opvallend groot en het wandelen werd door velen ontdekt als iets heel bijzonders met spectaculaire uitzichten! Intussen begon het recreatieschap Heuvelrug er de scepter te zwaaien en zag allerlei recreatievormen wel zitten, met het oog op de benodigde inkomsten voor het beheer. Dat leidde zelfs tot plannen voor een golfbaan van 18 holes welke praktisch de gehele afgraving zouden omvatten. Gevolg: grote protesten van o.a. IVN Veenendaal, WMR, KNNV Wageningen en de Vereniging tot Zondagsheiliging, maar bijdragen vanuit de politiek waren er ook. Het actiecomité "Kwintelooyen open" werd opgericht, onder leiding van Lex Bouwman. Gelukkig gaven (voorjaar 1991) Provincie en Rijk geen toestemming en de vervolgens in beschouwing genomen 9 holesbaan bleek niet rendabel in dit wel landschappelijk magnifieke maar onderhoudsintensieve terrein.

Vervolgens kwamen er steeds wildere plannen tot recreatieve invulling van de zandgroeve, met zelfs een grote kunstsriba ('s avonds verlicht...!) en een eigen clubrestaurant, maar ook een uitbreiding van het crossgebruik door de Macrocrossvereniging van Roef van Laar tot 3 x 2 dagen per jaar..... Dat leidde tot oprichting van het Platform Kwintelooyen, want het voormalige comité "Kwintelooyen open" bestond niet meer. Dit Platform heeft maar kort bestaan, want ook het Recreatieschap ging strengere regels stellen voor het gebruik van de voormalige zandgroeve en een skibaan bleek niet haalbaar. Wij als WMR gingen in 1996 wel naar de gemeentelijke Commissie bezwaar- en beroepschriften om ons pleidooi tegen de motorcrossuitbreiding te houden, maar dat hebben we niet gewonnen. Het feitelijk permanente karakter van de crossbaan werd niet onderschreven. Het ergste is de Hemelvaartcross, want dan hebben bijna alle broedvogelsoorten van Kwintelooyen hun nest. Men wil dat je de schade aan de nesten letterlijk aantonen kan en dat lukt natuurlijk nooit..... Dit nog afgezien van de "geruisloos" verdwijnende kwetsbare (zeldzame) soorten.

Eigenlijk is de grootste schade aan het gebied al eerder toegebracht, toen men veel van de oorspronkelijke rijke spontane vegetatie weghoefde voor de aanleg van een met gras ingezaaide picknickplaats, een parkeerterrein voor auto's en fietsen, de vele lussen van de crossbaan op de hellingen in de zuidhoek, de zandvlakte aan de voet van de hellingbanen, en het toilethuisje. Omdat ik indertijd het gehele gebied afzocht op planten- en vlindersoorten, weet ik nog precies hoe daar vegetaties van moerasrolklaver, waterkruiskruid (kwel!!), stekelbrem (zeer zeldzaam), vijfdelig kaasjeskruid (zeer zeldzaam, Rodelijst) groeiden..... Maar bijzondere broedvogels als geelgors, grote lijster, spotvogel, grasmus, ransuil, boomleeuwrik, goudvink, kneu, bosrietzanger, enz. welke door Bert Budding in de tachtiger jaren zijn aangetroffen, krijgen door de motorcross ongetwijfeld elk jaar een forse dreun.

In het nieuwe beheerplan 1999-2004 staan alle voorwaarden genoemd betreffende allerlei recreatieve gebruiken die er mogelijk zijn in het voor de extensieve dagrecreatie gereserveerde (= zuidoostelijke) gedeelte en het voert nu te ver om deze in extenso te bespreken (loslopende honden zijn een probleem; er is een exploitatietekort; optreden tegen radiografisch bestuurde vliegtuigjes; eigenlijk geldt er nog een bosherinplantplicht; etc.). De aanduiding "extensieve dagrecreatie" lijkt een eufemisme. Eigenlijk lijkt het wandelplezier voor Veenendalers en Rhenenaren al meer dan genoeg, maar ja er zijn inkomsten nodig. Ik verwijs naar het plan zelve, wat voor geïnteresseerden ter inzage bij ons secretariaat ligt. Heel interessant is uiteraard, dat men met enkele grote grazers (Schotse hooglanders?) circa 2/3 van het gebied gaat beheren, inclusief inrastering. Erosieverschijnselen moeten er enigermate blijven, want deze vormen een uniek verschijnsel.

Wij hebben wel onze bezwaren kenbaar gemaakt tegen de autotrials die er kunnen worden gehouden, maar de beheerder (Peter Strijland) heeft ons bezworen, dat er nauwlettend op de beperkende bepalingen wordt toegezien bij afspraken ter verhuur (o.a. niet in de weekends en niet meer dan 6 auto's per trial). Verder hebben we een bezwaarschrift ingediend tegen de grootschalige en zeer lawaaiige mountainbike E.K.wedstrijden, die ook aan de omliggende bossen schade geven. Overigens hebben we goede contacten met het schap via Peter Strijland, hetgeen ook blijkt uit onze

samenwerking om het gebied te gaan inventariseren en dat Strijland op onze a.s. jaarvergadering als spreker zal optreden.

De natuurwaarden van Kwintelooyen:

De soortenlijsten van circa 15 jaar geleden zijn vastgelegd in het rapport "Kwintelooyen, het behouden waard", met als ondertitel "De natuurwetenschappelijke, educatieve en recreatieve waarde van de groeve Kwintelooyen", en in 1990 uitgebracht door het eerdergenoemde actiecomité "Kwintelooyen open".

Het omringende productiebos heeft vooral bosbouwkundige betekenis zoals elders, maar het zandgat gaf geheel nieuwe, veel grotere mogelijkheden voor een scala aan soorten planten en dieren, waaronder meerdere bedreigde en/of zeldzame soorten. Ten eerste vond ondergetekende, en ook Arie Koster, er maar liefst bijna 300 soorten wilde planten, waaronder Bosdroogbloem, Poelruit, Fraai en Echt duizendguldenkruid, Dwergviltkruid, Grondster, Veelkleurig vergeet-mij-nietje, Kruipbrem, Stekelbrem, Noorse ganzerik, Roze vossenstaart, Tengere vetmuur en Wilde wingerd. Een eerste, fraai exemplaar van de Rietorchis (beschermde plantensoort!) werd meteen uitgerukt, maar misschien staat de Brede wespenorchis er in de bosrand nog wel. Meer recent is de vondst van het Rond wintergroen (zeer zeldzaam, Rode lijst) bijzonder. De hellingen met Struikheide en Brem zijn van een aparte waarde, waar Libellen en andere insecten graag vliegen en de Zandhagedis en Levendbarende hagedis (bedreigde, beschermde reptielensoorten) een goede overlevingskans hebben. Van de Rugstreepad is/was hier de grootste populatie van de hele provincie Utrecht, en ook Bruine en Groene kikker, Kleine watersalamander en Hazelworm zijn aangetroffen. 23 Soorten dagvlinders, bijna het halve Nederlandse bestand, trof ik indertijd aan, met soorten als Bruine vuurvlinder, Grote parelmoervlinder, Kommavlinder en Heidevlinder. Ook veel bijzondere wilde bijen, graafwespen (22 soorten), zweefvliegen, kevers (w.o. 30 soorten loopkevers), libellen (15 soorten, w.o. de zeldzame Plasrombout en de Tengere grasjuffer) en wantsen (54) zijn waargenomen. Rose Blommers heeft er 13 soorten sprinkhanen aangetroffen w.o. het Kalkdoornetje.

En dan maar liefst 42 broedvogelsoorten, waarvan ik een aantal bijzondere soorten reeds noemde. De doortrek van de Beflijster was opvallend, naast vele andere soorten trekvogels als Bokje, Ortolaan, Watersnip, Groenpootruiter en Tapuit. De Oeverzwaluwen zaten in de steilrand van het geologisch monument en later in de diepe erosiegeul, maar verdwenen door het prikken met stokken door de jeugd.

Conclusie: *zowel voor de dagrecreatie als voor de natuurwaarden is Kwintelooyen uniek, maar er moet een zeker evenwicht blijven tussen beide, waarbij de natuur verliest als er geen beperkingen zijn aan de recreatie. Ook moet het gebied schaars begroeid blijven, geen bos worden. Onze WMR blijft de ontwikkelingen volgen!*

Dirk Prins

Monitoring en onderzoek Kwintelooijen

De beheerder van Kwintelooijen, het Recreatieschap Utrechtse Heuvelrug, Vallei – en Kromme Rijngebied, heeft een nieuw beheersplan opgesteld voor Kwintelooijen.

Dit plan voorziet in grote lijnen in een natuur-gedeelte en een recreatie-gedeelte.

Het recreatieve gedeelte houdt grofweg dezelfde functie die er nu ook is. Dit betekent dat er naast het motorcrossen ook paardrijden, mountainbiken en spelactiviteiten kunnen plaatsvinden.

Echter: het recreëren vindt nu over het gehele terrein plaats. Bijvoorbeeld: men kan nu nog door het hele gebied mountainbikers tegenkomen. Dit geeft veel ongewenste druk op de aanwezige natuurwaarde in het terrein.

Door natuurontwikkeling in het westelijke deel in gang te zetten, wordt een duidelijke scheiding aangebracht tussen actieve recreatie en natuur. Het natuurgedeelte zal begraaasd (en dus omheind) worden, zodat het terrein z'n open karakter zal behouden. Dit gedeelte zal ook voor honden gesloten zijn. De plassen zullen uitgebreid worden, zodat schoon kwelwater de natuurwaarde zal versterken.

Om te kunnen zien wat de consequenties van dit beheer voor de flora en fauna zijn, is het nodig dat het gebied onderzocht wordt op de nu aanwezige natuurwaarden.

Dit betekent, dat vóór het nieuwe beheersplan in werking treedt, er gekeken gaat worden wat er leeft en groeit in het hele gebied.

Nadat het nieuwe beheer is uitgevoerd, wordt over vijf jaar gekeken wat dit beleid heeft betekend voor de natuur. Dit geldt dus voor zowel het recreatie- als het natuurgedeelte. De WMR zal in samenwerking met de KNNV (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging), afd.

Wageningen e.o., deze onderzoeken uitvoeren.

Het hele gebied zal onderzocht worden op planten, mossen, vogels, amfibieën, sprinkhanen, wespen en vlinders. Na vijf jaar zal dit onderzoek herhaald worden.

Zodoende kan men aan de hand van de resultaten bepalen of de natuurwaarde in het natuurgedeelte is toegenomen en of er voor bepaalde soorten aangepast beheer nodig is.

Voor het recreatieve gedeelte kan men dan zien wat (massale) recreatie betekent voor flora en fauna in het terrein.

Ook zullen de onderzoeken worden gebruikt om voor bepaalde beheersmaatregelen subsidie te verkrijgen.

Aan deze onderzoeken en monitoring werken vele vrijwilligers mee die ieder aan de hand van hun specialiteit een deel van de rapportage zullen verzorgen.

Wij hopen zo een steentje bij te kunnen dragen aan een mooie natuurontwikkeling in onze omgeving.

Piet van Klaveren

LAAT RHENEN NIET VERSTENEN

O-O-O

De 'Nederlandse aanwas' omvat jaarlijks twee nieuwbouwsteden ter grootte van Veenendaal. Dit bouwvolume -vertaald in de bouw van één enorme loods- betekent het jaarlijks bijbouwen van een 5 m hoge, 1 km brede, 50 km lange hangaar. De Nederlandse bevolkingsgroei -als verschil tussen een geboortecijfer van 12½ promille en een sterftcijfer van 8½ promille- is 4 promille over 16 miljoen inwoners; 65.000 zielen/jaar. Daar komen nog ca. 25.000 immigranten/jaar bij. Per hoofd wordt voor wonen met ongeveer 200 m³ gerekend. Voor werken, verplaatsen, studeren, winkelen, sporten, uitgaan, recreëren, ziek zijn en worden verzorgd, rekent men het 10- tot 20-voudige, zodat het werkzame bouwvolume 2000 - 4000 m³ per hoofd bedraagt. Als dit volume (ca. 250.000.000 m³) niet over 175.000 projecten zou zijn versnipperd, maar werkelijk als hangaar van Utrecht tot Arnhem jaarlijks en tegen de vorige zou worden aangebouwd, dan was men er in de Tweede Kamer zo over uit vergaderd: niet doen!

In een poging sturing te geven aan de ontwikkeling van de lappendeken, is het overheidsbeleid gericht op 'concentraties van wonen en werken' in stadsgewesten en groeikernen en geldt daarbuiten in principe een restrictief beleid. Rhenen heeft geen functie in boven-demografische opvang. Veenendaal is wél aangewezen als regionale groeikern. Rhenen mag alleen met woningbouw inbreiden binnen de binnenstedelijkheidscontour en dan alleen nog maar zolang de eigen identiteit niet wordt aangetast en aan verstedelijking ten prooi vallend bosgebied wordt gecompenseerd. Niettemin vangt Rhenen veel 'import' op in vrije-sector-woningbouw en verwaarloost ze het bouwen t.b.v. de lokale bevolkingsopbouw en -behoeften zoals Rhenens Volkshuisvestingsplan die aangeeft: vergrijzing, starters en man-met-de-smalle-beurs.

De demografische ontwikkeling van Rhenen vereist een bouw van 45 woningen per jaar. Rhenen lobbyde en lobbyt voor meer woningbouw. Rhenen kreeg in het Streekplan opdracht tot het bouwen van 55 woningen per jaar tot 2005. In 1990 trad een nieuwe wethouder voor ruimtelijke ordening aan. Sindsdien haalt Rhenen het Streekplan over rechts -met bijna dubbele snelheid- in. Sinds 1990 werden in Rhenen en buurkernen bijna 1000 woningen gerealiseerd. Dit wordt de komende 10 jaren voortgezet met ca. 95 woningen per jaar. De officiële politieke agenda geeft als motor achter het ambitieuze 'woningbouw-moeten' het idee, dat met bouwen er draagvlak zou ontstaan voor voorzieningen (bibliotheek, zwembad, muziek-vereniging, etcetera) en de middenstand het hoofd boven water zou weten houden.

De bulk van de gemeentelijke uitgaven zit echter in de ambtenarenkosten, niet in de voorzieningen. De ambtelijke urenbesteding -de crux waar alles om draait- wordt niet aan de projecten toegerekend. Er kan dan ook geen project-evaluatie plaatsvinden (effectiviteit, maatschappelijk nut en wenselijkheid versus kosten). Dus blijft onzichtbaar hoeveel boeken de bibliotheek had kunnen aanschaffen uit de kosten van alle ambtelijke uren, besteed aan activiteiten die op gespannen voet staan met hogere overheidsdirectieven. Onduidelijk blijft dan ook hoeveel jeugdthons er hadden kunnen worden gebouwd, als naast de officieel opgegeven kosten van 10-jaar-voorbereiding-bestemmingsplan-Palmerswaard er niet nog een miljoen aan niet genoteerde ambtenaren-uren extra in het project was gaan zitten.

Overigens bedenke men dat zelfs het bouwen van 95 woningen/jaar t.o.v. de bijna 7000 die er al staan, de middenstand nog maar 1,3%/jaar extra-omzet oplevert, zodat deze daarmee niet wordt gered en het niet van gemeentelijk paternalisme maar van eigen creativiteit moet hebben.

Ondanks de aangehaalde, hogere overheidsrem versteent Rhenen. Het 'stedebouwkundige nieuwe' is daarbij geen enkele garantie voor verbetering. De welstandscommissie is (weg)gereguleerd. Rhenen laat zich nu advieseren door P(rovinciale) U(trechtse) W(elstands) C(ommissie). Rhenens stedenbouwkundige gezicht is afhankelijk van smaak en luim van wat bouwkundigen in Bunnik, die voor de gehele provincie de plannen afstempelen. Rhenens Ruimtelijke Ordening wordt ingevuld door jongens-van-de-gestampete-pot. De gevolgen zijn verregaand: Wat te denken van de verwording van de met de omgeving harmoniërende rondhoutactiviteit onder aan de Laarschenberg tot de kakofonie van bedrijfs- en woningenstijlen, kleuren, verlichtingen en reclame-uitingen, die ja nu nabij de overweg tegemoet schreeuwt?

Ook Rhenens groene identiteit verdwijnt. Sinds 1990 legden duizend bomen het loodje, waaronder honderden zeer oude. Woningbouw geldt niet als enige oorzaak; provincie, waterschappen, water-, spoor en wegbeheerders, gemeente en particulieren, allen kappen om hun moverende redenen, ongecoördineerd en ad hoc. De onomkeerbaarheid van het 'boom groot, planter dood', heeft voor hen geen 'diepte'; groen lijkt als het grijs van de lucht, er is genoeg. Zo laat de gemeente bospervenien omleggen zonder compensatie, verstrekt ze vergunningen voor leidingaanleg door het wortelgestel van (zeer oud) groen, schaftte ze de publicatieplicht van kapvergunningen af, rekte ze de kapverordening aanzienlijk op, redigeert ze kapvergunningen t.b.v. woningbouw zodanig, dat het kapdoel geen vergunningsvoorwaarde is en zaagt ze bomen in straten en plantsoenen om ter bezuiniging, etcetera.

Zo'n omgang met groen is uit de oude doos. Uit uw electra- en gas-nota blijkt dat u ondertussen f 0,10 per Kwh en f 0,24 per m3 aan ecotax voldoet. Met 2800 Kwh en 2800 m3 gas per jaar betaalt u dit jaar 2000 x f 0,10 en 2000 x f 0,24; tezamen f 680,= aan CO2-bestrijdingsbelasting. Losse omgang met groen bij een gemeentelijk overheid -waaronder te gemakkelijke kap van CO2-bindende bomen- en een enorme CO2-bestrijdingsbelasting bij een andere overheid, verdragen elkaar niet. Burgers kunnen dit moeilijk meer accepteren. De WMR wil deze discrepantie waar mogelijk aan de orde stellen en hijst de rode vlag. Uw protest -bijvoorbeeld een 'schreeuw' of beter een brief naar de politieke partij die u stemde of wilt gaan stemmen- lijkt hard nodig en zou welkom zijn.

A. van der Marel
Rhenen, maart 2000

WINDEN

De gemeenteraad van Rhenen heeft groenbeheerplan vastgesteld. Hierin is het meest opvallend naar natuurlijke cultuur van het gebied afwisselend wat u, inform...

Waaronder een groenstructuur- en een groenbeheerplan?

Landelijke traden er veranderingen op het beheer van het groen. De mens wordt zich steeds meer bewust van de achteruitgang van de natuur en de gevolgen daarvan. Dit uit zich onder meer in de groeiende wens naar natuurlijker plantsoenen; minder kunst-... kan worden bereikt door...

de gemeente wil dat stedelijke planten en dieren kansen kunnen houden en krijgen; de mensen moeten in de kernen op loopafstand de natuur (inheemse planten en dieren) kunnen beleven; in de directe woonomgeving mogelijkheden zijn om zodanig recreëren dat hierbij ook natuurbeleving een de groenelementen...

... betekent niet dat de gemeente rigoureuus gaat kappen en bomen aan gaat planten volgens de gegeven richtlijnen. Veelal worden bestaande bomen pas verwijderd en nieuwe bomen volgens de genoemde richtlijnen aangeplant als bomen kaprijp zijn. er sprake is van ernstige bedreiging van de openbare veiligheid.

Zijn er plannen om het groen in de directe omgeving van uw woning indringend te veranderen, dan zal hierover vooraf overleg met u worden gepleegd. Eventueel zal een informatiebijeenkomst worden belegd. Uw opmerkingen en suggesties zullen indien mogelijk, worden...

Platform Duurzaam Rhenen

Doelstelling:

In het platform worden burgers, bedrijfsleven, overheid en maatschappelijke organisaties bijeengebracht.

Deze deelnemers geven gehoor aan een oproep van wetenschappers en wereldleiders (1992, Rio de Janeiro) om gezamenlijk vele inspirerende ideeën te bedenken en uit te voeren die de eigen leefomgeving verbeteren.

Inmiddels doen er duizenden steden en dorpen over de hele wereld mee.

Gelukkig, want alleen als gemeenschappen op grote schaal meewerken aan verduurzaming, kunnen ieders inspanningen leiden tot een gunstig leefklimaat voor de hele bevolking. Door duurzame leefstijlen potverteren we niet meer op 's werelds natuurlijke hulpbronnen.

Ieders kinderen moeten voldoende voedsel en schoon water hebben en prettig kunnen leven in een schone omgeving met veel frisse lucht. Een omgeving die veilig en goed leefbaar is; mondiaal.

Voorjaar 2000

De meeste tijd van de platformleden is tot nu toe geïnvesteerd in draagvlakverbreding en het bespreken van de meest haalbare en doelmatige duurzaamheidsacties voor Rhenen.

Het platform bestaat uit negen vertegenwoordigers van diverse Rhenense organisaties, een ondernemer en 4 particuliere belangstellenden. De onderwerpen die wij voorrang geven om mee te starten zijn:

1. Duurzaam bouwen: we legden contacten met de Rhenense Woningstichting.
2. Educatie: hier willen we alle basisscholen uit Rhenen bij betrekken.
3. Toerisme, omdat we Rhenen willen behouden als stad/gemeente waar groen gerecreëerd kan worden.
4. Duurzaam beheer van Kerkgebouwen en verenigingslokalen en sportvelden.
5. Nieuw in de ontwikkelingen zijn contacten met "de gemeente". Met de afdeling Beheer en Openbare ruimten en ambtenaren van Milieu en Communicatie onderzoeken we momenteel samenwerkingsmogelijkheden in het nieuw opgezette gemeentelijke plan voor Wijkbeheer.

Voor een 2^e subsidieronde werd een aanvraag ingediend die gehonoreerd gaat worden door het NCDO (Nationale Commissie voor internationale samenwerking en Duurzame Ontwikkeling).

Voelt U zich door bovenstaande onderwerpen en doelstellingen aangesproken om mee te doen?

Onze vergaderingen zijn openbaar en wij zijn altijd op zoek naar menskracht!!

Graag opgave bij: Dirk Wesselink-0317 613087 of

Wil Schulte, Franseweg 102, 3921 DK Elst (Ut)

Lokale Duurzaamheids Spiegel:

Een complete lijst met vragen

Via de Lokale Duurzaamheids Spiegel kan er een beeld verkregen worden over de mate van duurzaamheid van onze gemeente. (We houden onszelf én de gemeente de spiegel voor.)

In 1999 waren er al 100 gemeenten in Nederland die met de vragenlijsten hun duurzaamheid maten en bekend maakten bij het NCDO (Nationale Commissie voor internationale samenwerking en Duurzame Ontwikkeling.). In 2000 vindt een nieuwe meetronde plaats en wordt verwacht dat er 150 gemeentes zullen meedoen. Platform Duurzaam Rhenen wil graag samen met de betreffende ambtenaren de Spiegel invullen. Daarom zijn we blij met de contacten op het gemeentehuis met de afdeling Ruimte en Groen. Gezamenlijk onderzoeken we hoe het in onze gemeente gesteld is met: duurzaam bouwen en wonen, energie, internationale samenwerking, sociaal beleid, verkeer en vervoer en: groen, ruimte en waterbeheer.

Na het onderzoek hebben we een beeld van 2000 m.b.t. genoemde onderwerpen. Vanuit deze start gaan we werken aan de toekomst van onze duurzame gemeente.

Bent U geïnteresseerd in de vragenlijst op de website?

U vindt die op internet: adres: <http://www.ncdo.nl>

Onder de knop "LA 21" vindt u de Spiegel met de vragenlijsten.

Heeft U vragen of suggesties? Deze zijn welkom bij Wil Schulte, 0318 471618.

Nieuwe Landelijke Discussie *(start febr. 2000)*

De minister van Ruimtelijke Ordening, J. Pronk, nodigt alle inwoners van Nederland uit om mee te denken en voorstellen te doen voor de landinrichting van ons land.

Er is op internetpagina: www.geefmijderuimte.nl een enquête te vinden die 22 februari j.l. ook in de dagbladen heeft gestaan.

Iedereen wordt uitgenodigd zijn mening te geven. De enquête heet: "Opiniewijzer" en gaat over de ruimte die wonen, werken en recreëren in ons land innemen.

Vanuit de enquête worden zg."burgeradviezen" samengesteld. Op 17 juni a.s. worden die adviezen/wensen aangereikt aan de Tweede Kamer.

In najaar 2000 volgt de vijfde nota Ruimtelijke Ordening: "Nederland ruimteland". Daarin is de uitslag van de enquête daadwerkelijk terug te vinden. Pronk: "Ik wil niet voor de mensen denken. Het verschil tussen de nota en wat burgers willen, moet zo klein mogelijk zijn."...

Aan U de vraag: uw mening m.b.t. "Nederland ruimteland" kenbaar te maken.

Meedoen met de enquête?

Heeft u de krantenpagina gemist en geen toegang tot internet, dan is de enquête nog op te vragen bij:

Instituut voor Publiek en Politiek

Antw.no 10455

Prinsegracht 911/913 1017KD

1000RA Amsterdam

Of bij: Werkgroep Milieubeheer Rhenen

Wil Schulte tel: 0318-471618

De einddatum van inzendingen ligt half april.

De tijd die nodig is voor het invullen is ±20 min..

Discussie

Als alle enquête gegevens verwerkt zijn, volgen -verspreid over Nederland- discussies met politici uit de eigen streek.

Indien U belangstelling heeft om aan die discussie mee te doen, hoort het organiserende instituut dat graag van U en wij ook!

Bij voldoende belangstelling houden wij een Rhenense discussieavond over: "Geef mij de ruimte". U krijgt daarvoor een uitnodiging als u zich aanmeldt via tel: 0318-471618.

Elst (Utr), maart 2000

Wil Schulte